

7. Shrnutí

- pro podnikatelskou sféru je charakteristický **vyšší podíl podnikatelů bez zaměstnanců (20,9%), kteří rozhodují pouze částečně o rozsahu a době výkonu své činnosti; téměř 40 tis. pracujících na vlastní účet nerozhoduje o těchto atributech práce ani částečně samostatně** a jejich pracovní režim se tak téměř neliší od zaměstnanců.
- **téměř tři čtvrtiny všech podnikatelů jsou muži. Nižší podíl alespoň částečně samostatně rozhodujících o své práci v mužské složce podnikatelů bez zaměstnání je důsledkem podprůměrné míry samostatnosti v rozhodování ve stavebnictví a v dopravě**, u žen je nižší míra zjištěna ve finančním zprostředkování. Menší míra samostatnosti podnikajících v terciárním sektoru a dopravě se markantně projevila v podprůměrném podílu alespoň částečně samostatně rozhodujících o své práci u pracovníků obsluhy strojů a zařízení, ve skupině technických, zdravotnických a pedagogických pracovníků a v největší skupině řemeslníků, kvalifikovaných výrobců, zpracovatelů, opravářů
- činnost podnikatelů je ve vztahu k odběratelům produktů či služeb značně diverzifikovaná, relativně málo osob pracovalo pouze pro jednu firmu či zákazníka. Pokud již tyto osoby pracovaly pro jednoho odběratele, pak byla míra jejich samostatnosti v rozhodování nízká.
- **více než 13% všech zaměstnanců a členů produkčních družstev pracovalo v referenčním období jednoho týdne přesčas; tuto práci měly alespoň částečně zaplacený tři pětiny pracujících.**
- výsledky šetření dokumentují, že **podíl osob, které obdržely odměnu za svou přesčasovou práci je vysoký ve výrobním sektoru**, především ve stavebnictví, v těžbě nerostných surovin a ve zpracovatelském průmyslu, z ostatních odvětví ještě v ubytování a stravování. **S tím kontrastuje nízký podíl se zaplacenými přesčasy ve vzdělávání a v kategorii nemovitosti a pronájem, podnikatelské činnosti.**
- **zřídka je honorována přesčasová práce vedoucích a řídicích pracovníků** a ve skupině technických, zdravotnických a pedagogických pracovníků, **naopak relativně často jsou zaplacený přesčasy osobám v dělnických a provozních profesích.** Rozdíly mezi profesemi a odvětvími se bezprostředně projevily ve skutečnosti, že **ženy mají relativně méně často hrazený své přesčasy.** Údaje o průměrném počtu přesčasových a placených přesčasových hodin na 1 zaměstnance jednoznačně potvrzují, že ačkoli je intenzita přesčasové práce v dělnických a provozních profesích nižší, tak je z velké části zaplacená a naopak je tomu v hlavních třídách vedoucích a řídicích pracovníků a vědeckých a odborných duševních pracovníků.
- dopad přesčasů souhrnně charakterizuje podíl těchto hodin na celkovém objemu skutečně odpracovaných hodin. **Přesčasy činily více než 5% celkově odpracované doby ve stavebnictví, v ubytování a stravování, v dopravě, v zemědělství a lesnictví.** Vesměs se jedná o odvětví, kde je relace mezi celkovými a zaplacenými přesčasy relativně dobrá. Vysoký je podíl přesčasů u zaměstnanců mužů právě ve stavebnictví, ubytování a stravování, v dopravě a v zemědělství, kde přesáhl 7% celkového objemu odpracovaných hodin.
- meziodvětvové a profesní diference v délce odpracované doby přesčas u respondentů, kteří v referenčním období skutečně přesčas pracovali, jsou zřetelně nižší než u ukazatelů vycházejících z celkové zaměstnanosti v jednotlivých kategoriích. Průměrný počet odpracovaných hodin přesčas dosáhl u těchto osob téměř 11 hod.
- **z porovnání výsledků AHM 2001 a 2004** vyplývá, že i když převažuje uspořádání pracovní doby zaměstnanců a členů produkčních družstev ve formě pevného začátku a konce pracovní doby, **významně vzrostl podíl zaměstnanců využívajících pružnou pracovní dobu. Možnost pružné pracovní doby je však především využívána v některých odvětvích terciárního sektoru** – v kategorii nemovitosti a pronájem, podnikatelské činnosti a ve veřejné správě a finančním zprostředkování. **Celkově nižší podíl žen pracujících v režimu pružné pracovní doby je v první řadě ovlivněn vysokou zaměstnaností žen ve vzdělávání a zdravotnictví**, kde je možnost využití napracovaných hodin či dnů k vybrání si volna značně omezena.
- proti roku 2001 se značně zvýšil i podíl zaměstnanců a ČPD, kteří pracovali na směny. Směnová práce je rozšířena zejména ve skupině obsluhy strojů a zařízení, provozních pracovníků ve službách a obchodě, z jednotlivých odvětví v těžebním průmyslu, v ubytování a stravování a ve zdravotnictví. Vyšší směnnost mužů byla ovlivněna hlavně jejím nárůstem v odvětví výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody, dále v ubytování a stravování a ve velkých skupinách zpracovatelský průmysl a obchod. **Nejčtenějším typem směnové práce je systém ranní a dopolední směny, ale proti roku 2001 především podstatně vzrostlo**

zastoupení rotačních typů směnové práce zajišťujících buď nepřetržitý pracovní cyklus v celém týdnu nebo kontinuální činnost v pěti dnech týdne.